

Notáhta • Notat

Geasa/Til:
Min čuj./Vár ref: 21/5281 - 6
Beaivi/Dato: 09.09.2022

Referat fra halvårlig politisk møte mellom Sametinget og Kommunal- og distriktsdepartementet 9. september 2022

Tid: kl. 13:00 – 15:30
Sted: Sametinget, Karasjok

Til stede:

Politisk fra KDD:
Statsråd Sigbjørn Gjelsvik
Statssekretær Nancy Porsanger Anti

Administrativt fra KDD:
Ekspedisjonssjef Bjørn Olav Megard
Avdelingsdirektør Kristin Solbjør
Førstekonsulent Evelyn Tayco Førstemann Nilsen

Politisk fra SD:
President Silje Karine Muotka
Rådsmedlem Runar Myrnes Balto
Rådsmedlem Mikkel Eskil Mikkelsen
Rådsmedlem Maja Kristine Jåma
Rådsmedlem Hans Ole Eira
Politisk rådgiver Eirik Larsen
Politisk rådgiver John Mathis Utsi
Politisk rådgiver Anne Toril Eriksen Balto

Administrativt fra SD:
Direktør Inger Marit Eira-Åhren
Avdelingsdirektør Tommy Somby
Avdelingsdirektør Ravdna Buljo Gaup
Avdelingsdirektør Liv Inger Somby
Avdelingsdirektør Hege Fjellheim

Saksliste:

1. Budsjettordningen for Sametinget
2. Stortingsmeldingen om samisk språk, kultur og samfunnsliv
3. Statsbudsjettet og Sametingets bevilgning
4. Oppfølging av Samerettsutvalget 2
5. Nordisk samekonvensjon
6. Tysfjordsaken
7. Regionveksttaltalene og status på relevante valgløfter i regjeringsplattformen (bl.a. kulturløftet)
8. Språkuka 2022
9. Status vedrørende stilling til UNESCO i forbindelse med IDIL 2022-2032
10. Eventuelt
 - a. Urfolks matsystemer
 - b. Datoer for halvårlig møte

1. Budsjettordningen for Sametinget

Fra og med 2019 har Sametinget fått tildelt de fleste av bevilgningene gjennom ett budsjettkapittel og én post i statsbudsjettet. Sametinget hadde en forventning om at den nye budsjettordningen vil sikre at samiske formål prioriteres, og at Sametinget får handlingsrom til å selv å prioritere økonomiske virkemidler mellom ulike tiltak. Sametinget ser nå et behov for å evaluere dagens budsjettordning.

Utgangspunktet med den nye budsjettordningen var at hvert departement har ansvaret for samiske saker innenfor sin sektor, og at alle bevilgninger til Sametinget ble gjort over KDD sitt budsjett. I følge KDD sin rapport - Alternative budsjetteringsmodeller er en forutsetning for en budsjettordning på én 50-post at «fagdepartementenes budsjettsvar på sine sektorområder ikke blir svekket», noe som skulle oppnås ved «bedre forankring av fagdepartementenes sektoransvar og Kommunal- og moderniseringsdepartementets samordningsrolle», f.eks. gjennom «å utarbeide egne retningslinjer for finansieringen av Sametingets virksomhet».

Budsjettordningen forutsetter ifølge rapporten «mer av og bedre kvalitet på den samordningsjobben som blir utført av Kommunal- og moderniseringsdepartementet», og at fagdepartementene er seg sitt budsjettansvar bevisst. Sametinget mener disse forutsetningene ikke er møtt, og at det er uklart for fagdepartementene hvem som har budsjettansvar for samiske satsninger.

Sametinget opplever dagen situasjon som å befinne seg i et mellomansvarsområde, hvor fagdepartementene henviser Sametinget til KDD i budsjettspørsmål. Det er Sametingets erfaring at det er utfordringer rundt ansvarsfordelingen mellom departementene. Dette er noe også Sametinget har fått signalisert fra ulike fagdepartement. Det er utfordrende å støtte samiske satsinger, siden bevilgningen går gjennom KDD og støtten blir lite synlig. Spørsmålet er hvordan man kan løse disse utfordringene, og hvordan man bedre kan koordinere Sametingets budsjettmidler.

Konklusjon:

1. Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) vil følge opp overfor de andre departementene vedrørende bevilgninger til Sametinget
2. KDD noterer seg ønsket om å evaluere ordningen og vil vurdere dette. KDD vil rapportere tilbake på hvordan dette er vurdert i neste halvårlige møte.

2 Stortingsmeldingen om samisk språk, kultur og samfunnsliv

Sametingsrådet foreslår følgende tema for Meld. St. 2024: Samisk helse og levekår. Temaet er av stor betydning, fordi levekår og helse henger tett sammen og fordi Sametinget mener det er store utfordringer som må tas tak i.

Statistikken viser at barnefattigdom er et reelt problem i flere samiske kommuner. Det er fra flere hold kommet inn bekymringsmeldinger om at denne utviklingen fortsetter. Særlig urovekkende er den sosiale situasjonen for familier tilknyttet reindrifta med tanke på beitekrisa i vinter. Den økonomiske utviklingen gjør at varer og tjenester blir dyrere, og dette påvirker særlig de som allerede har økonomiske utfordringer.

Forskning viser at samer opplever mer diskriminering enn befolkningen for øvrig, og dette påvirker samisk helse og levekår. Samehets er et problem i det norske samfunnet, noe det er mange eksempler på. Hvilken effekt denne diskrimineringen og hetsen har på samers psykiske helse og levekår, er derimot lite kjent. Sametinget ser et behov for mer kunnskap om og forskning på dette feltet. Samiske barn og unge opplever også diskriminering og hets, og flere samiske kommuner ligger høyt på mobbestatistikker.

For at samer i alle aldre skal ha gode liv, er de avhengige av et tilpasset helsetilbud som bygger på dokumentert kunnskap om den samiske befolkningens helse og levekår. Sametinget ser et stort behov for en melding som gir økt kunnskap og status på dette området og foreslår dermed tema for Meld. St. 2024 – Samisk helse og levekår. Sametinget ønsker et spesielt fokus på barn og unge.

Som en del av enigheten om en ny budsjettordning for Sametinget ble det etablert en ordning hvor det hver vårsesjon skal legges frem en framoverskuende melding til Stortinget om samepolitikken. Planlagt melding for 2023 om kompetanse ble utsatt med ett år, og arbeidet med meldingen har av flere grunner kommet sent i gang.

Sametinget forventer at arbeidet med meldingen for 2023 intensiveres for at en ferdig melding skal kunne legges frem for Stortinget i vårsesjonen.

Konklusjon:

Sametinget foreslår at Meld. St. 2024 får temaet «samisk helse og levekår». Kommunal- og distriktsdepartementet vil videreformidle dette til berørte departement og sørge for at forslaget blir vurdert.

Departementet vil komme med en tilbakemelding i løpet av november.

3 Statsbudsjettet og Sametingets bevilgning

Det samiske samfunnet står overfor mange utfordringer som kan spores tilbake til for forskningspolitikken. Sametinget eksisterer delvis som et organ for å rette opp i uretten som er gjort, og Stortinget har gitt Sametinget i oppdrag å forvalte blant annet samisk språk og kultur. Sametinget mener at det ikke har fulgt tilstrekkelig finansiering med ansvaret.

Sametinget har svært prekære budsjettbehov på over mange tematiske områder. Bl.a.:

- 1) Barnas språktilbud
- 2) Språk
- 3) Kultur og identitet
- 4) Helse og levekår
- 5) Folk og næring som beredskap

Sametinget påpeker at disse prioriteringene samsvarer med flere av regjeringens lovnader i Hurdalsplattformen, herunder et krafttak for samiske språk og et samisk kulturløft. Sametinget ønsker en orientering om regjeringens opptrappingsplan for Sametingets bevilgning i statsbudsjettet.

Konklusjon:

Kommunal- og distriktsdepartementet tar dette til orientering.

4 Oppfølging av Samerettsutvalget 2

Problemstilling og utfordringer til drøfting:

Da oppfølgingsarbeidet startet opp i 2011, var den rødgrønne regjeringen og Sametinget enige om å starte med konsultasjonsloven, og samtidig starte oppfølgingen av forslaget om kartleggingsloven. Til sist skulle man se på forvaltningsordninger. Denne arbeidsplanen la også Solberg-regjeringen til grunn etter valget i 2013.

Sametinget mener det naturlig å videreføre denne planen. Det vil si å starte med å kartlegge eiendoms- og bruksrettigheter. Man bør først vite hvem som eier hva og hvem som har bruksrettigheter, før man etablerer forvaltningsmodeller som er tilpasset rettighetssituasjonen. Å starte med forvaltningsordninger først, kan føre til at man uansett må gjøre endringer i forvaltningen senere.

Erfaringen viser at slike prosesser tar tid. Sametinget ønsker derfor å vite mer om hvordan regjeringen ønsker å ta fatt i arbeidet, og hvordan det er organisert. Sametinget mener dette er en svært viktig sak som bør prioriteres og er klar for både oppstartsmøter og konsultasjoner.

Kommunal- og distriktsministeren viste til justis- og beredskapsministeren for oppfølgingen av lovforslaget om kartlegging og anerkjennelse av eksisterende rettigheter til grunn og naturressurser i de tradisjonelle samiske områdene fra og med Troms fylke og sørover.

Konklusjon:

Kommunal- og distriktsdepartementet tar dette til orientering. Partene er enige om å avholde et eget møte så snart som mulig.

5 Nordisk samekonvensjon

En orienteringssak om status og for videre prosess.

Konklusjon:

Partene har som mål å oppnå enighet om nordisk samekonvensjon.

6 Tysfjordsaken

Saken settes på sakslista på grunn av et planlagt program om saken på NRK, mest sannsynlig til høsten. Det vil antagelig bli forventninger om engasjement både fra regjeringen og Sametinget, og dette vil blant annet dreie seg om erstatningsordninger.

Konklusjon:

Saken er tatt til orientering.

7 Regionvekstavtalene og status på relevante valgløfter i regjeringsplattformen (bl.a. kulturløftet)

Regjeringen har i Hurdalsplattformen satt fokus på utvikling av regionvekstavtaler.

For Sametinget er det ønskelig å delta i dette arbeidet. Samiske områder har også utfordringer innen bosetting, næringsliv og transport, som det må et felles løft til for å løse.

Vi ser at felles løft med både regionale og lokale myndigheter som prioriterer og setter fokus på dette, kan bidra til å fremme de store utviklingsmulighetene i regionene, både i bygd og by innen flere områder.

Sametinget mener at et felles løft med både regionale og lokale myndigheter som prioriterer dette kan fremme de store utviklingsmulighetene i regionene, både i bygd og by innen flere områder.

I flere bo- og arbeidsmarkeder har regionene problemer med å skaffe nok arbeidskraft med rett kompetanse. Særlig er det behov for samisk kompetanse i flere sektorer.

Regionvekstavtalen ser ut til å være en mellomting mellom eksisterende byvekstavtaler og kommende bygdevekstavtaler.

Hurdalsplattformen prioriterer felles satsing på langsiktige rammer for næringsliv, transport, bosetting, utdanning og velferd. Sametinget ønsker dialog og informasjon med departementet for konkretisering av ramme for avtale og hvordan Sametinget kan delta i arbeidet.

Konklusjon:

Kommunal- og distriktsdepartementet involverer og konsulterer Sametinget i arbeidet med regionvekstavtalene der dette er aktuelt og relevant.

8 Språkuka

En gjensidig orientering om erfaringer og planlagte arrangement.

Sámi giellavahkku offisielle åpning vil være på Snåsa 23.10.22. H. M. Kong Harald har sagt ja til å være til stede under åpningen. Kommunal- og distriktsministeren er invitert til å delta på åpningen. Presidenten i Sametinget i Sverige og Sametinget i Finland er også invitert til å delta.

Nasjonalt samarbeidsforum for IDIL 2022-2032 har planlagt å markere åpningen av urfolksspråktiåret på Snåsa samtidig. Planleggingen av denne markeringen skjer som et samarbeid mellom Kommunal- og distriktsdepartementet og Sametinget.

Konklusjon:

Statsråden deltar på åpningen av språkuka.

9 Status vedrørende stilling til UNESCO i forbindelse med IDIL 2022-2032

KDD foreslår å arbeide for at det opprettes en sekundert stilling for 1–2 år til IDIL-sekretariatet ved UNESCO i Paris. Denne stillingen skal koordinere og styrke arbeidet med IDIL. Hvorvidt det blir aktuelt å finansiere en slik stilling, avhenger av de framtidige budsjettene.

Konklusjon:

Sametinget stiller seg positivt til dette, men har ikke rammer for å være med på å finansiere stillingen.

10 Eventuelt

Konsultasjonene om Samelovens språkregler

Politisk konsultasjonsmøte for å avslutte konsultasjonene om Samelovens språkregler. Sametinget ønsker om mulig å kunne behandle denne i desember.

Kommunal- og distriktsdepartementet mener at dette ikke er mulig innenfor den tidsrammen som er presentert her, og arbeider for at saken skal kunne plenumsbehandles i mars.

Konklusjon:

Saken tas til orientering.

FNs koalisjon for urfolks matsystemer

Sametingspresidenten orienterte om FNs arbeid på urfolks matsystemer gjennom FAO, herunder etableringen av en koalisjon for urfolks matsystemer. Sametingspresidenten sitter i styringsgruppen for den arktiske urfolksregionen i koalisjonen."

Konklusjon:

Saken tas til orientering.

Datoer for halvårlige møter

KDD la fram et forslag om å legge møtene til september og februar/mars. Sametinget uttrykte forståelse for at det er vanskelig for statsråden å gjennomføre møtene i juni og desember, når det er innspurt for mange saker i Stortinget.

Konklusjon:

Sametinget vurderer dette og gir tilbakemelding.